

Olofstorp, Fänneslunda socken

Bland alla gårdar där mina anor har levat är Olofstorp i Fänneslunda socken speciell på flera sätt. Till skillnad mot de flesta andra, som är bebodda idag och som jag har kunnat identifiera och även besöka, är Olofstorp öde och övergiven sedan länge. Att gården övergavs och lades ner under 1800-talet förde med sig att, såsom på de flesta andra ställen, spår av tidigare odling inte utplånades av laga skiftet och efterföljande nyodlingar.

Fänneslunda socken tillhörde sedan slutet av 1600-talet ett skogsområde som kallades Ods kronoallmänning (se Örjan Hill, Vi följer solen). Detta sedan en dom av skogskommissionen 1692. I nedanstående karta ses Olofstorp och andra gårdar i socknen. Vid gränsmarkeringen söder om Olofstorp anges också ett sk femstenarör, som fortfarande finns att beskåda. Fänneslunda, Grovare, Varnum och Härna fick tillbaka sina marker enligt en dom av Göta hovrätt 1746.

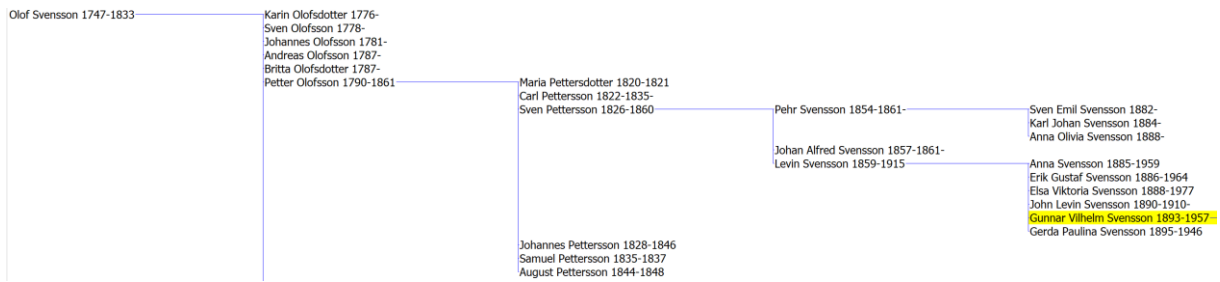

Karta över Ods skog 1696, utsnitt

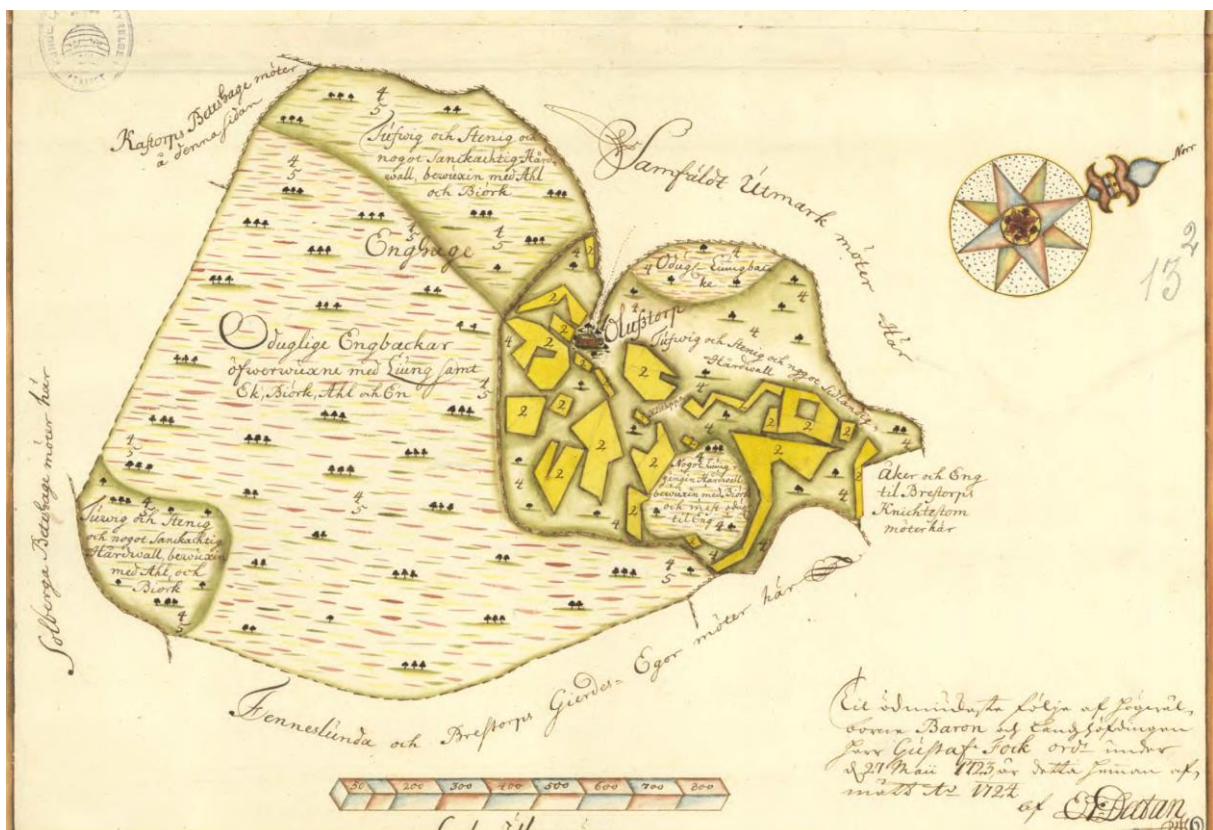
Den siste av mina anor som föddes på Olofstorp var min morfars farfars farfar Olof Svensson, som var född här 1747 och flyttade från gården när han gifte sig 1776.

Nils Olofsson Född. Död 1742-04-16 i Olofstorp, Fänneslunda (P).	Gift	Karin Andersdotter Född. Död omkring 1721.
Ebba Nilsson Född 1716. Död 1796-08-21 i Olofstorp, Fänneslunda (P).		
Gift	Sven Andersson Född 1714. Död 1775-01-??.	
Olof Svensson Född 1747 i Olofstorp, Fänneslunda (P). Död 1833-04-24 i Karstorp, Fänneslunda (P). ▶		
Anna Svensdotter Född 1754-03-09 i Olofstorp, Fänneslunda (P). Död 1805-02-14 i Olofstorp, Fänneslunda (P). ▶		

I följande stamtavla ser man Olofs stamtavla fram till min morfar Gunnar.

När Olofs föräldrar och morföräldrar brukade gården bör den ha sett ut som det framgår av följande karta från 1724.

Karta från 1724.

Så här står det i texten som åtföljer kartan:

Wäst nordväst 2 mil från Bogesund n.n.o. 2 1/4 mil från Boråhs ¼ mil från landzvägen skog och slättbygd belägit. Bebos af 2:ne åboer.

Hwilket hemman hans Kongl. Majjst. til Högwälborne Baron och Assesoren Herr Jöran von Knorring i byte allernådigt updragit.

1. Utwisar hus och tomteställe, husen både i mann- och ladugården, samt gierdesgårdarne som öfwer allt med skiede hållas wid macht nogot bristfällige.
2. Utwisar åkren som brukas til ensäde, belägen på höga backar, består tilsammans af grund och elack rödfimmerjord som slår aldeles feldt i torkåhr, mycket swårbruket af många jordfaste stenar och röser. Redes med krok som med ett par dragare kan fortsättias besås med rog, korn och hafre, gifwer 2 korn efter ett i medelgod åhrswäxt, utsäde öfwer allt til 7

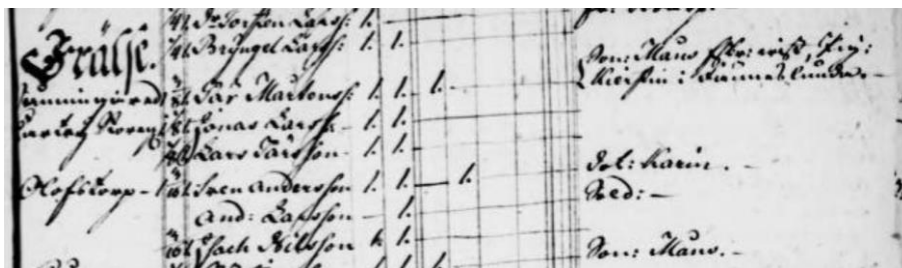
tunnland 14 kappland hwaruti 4 kappland impedimenta. Alltså kommer för åhrligt utsäde.....7 tunnor 10 kappar

3. Utwisar en liten kåhltäppa till..... 1 kappe
4. Utwisar engen som består af stenig, tufwig och liunggången och nogon dehl sidländig hårdwall widlyftig och beswärlig at afbärga, merendehls bewuxen med ek, biörk, ahl och enebuskar, bestiger öfwer allt til 95 ½ tunnland widd hwaruti är 64 tunnland odugl. liungbackar eller impedimenta på de öfwriga 31 ½ tunnland à 2 tunn. på palmar räcknad i medelgod gräswäxt samlas nu förtiden hårdwalls hö til..... 15 ¾ palmar
5. Utwisar jemte no 4 en dehl af ofwan skrefne engwall som brukas til beteshage när höet blifwit inbärgadt

Skog på Odz allmänning af gran, til hustimber, gierdsle och wedebrand 1/8 mil fierran belägen humblegård anlagd men wil icke wäxa til nogon särdeles nytta, förmedels obeqwäm jordmohn. En liten qwarn som kan gå då stor flod kommer. Intet fiske. Samfäldt muhlebeta med näst in til belägne hemman och byar som är skrint och magert på måssar och liungbackar. När bokållon blifwer på bokskogen kan åboen af dem låta giöda sina egna swin til husbehof. Med utwidgande kan detta hemman icke förbättras, förmedels odugl. utmark å en och andra hemmans gierdes egor å andra sidor. Står i knechtehåll för ¾

Under 1700-talet var Olofstorp och de flesta andra gårdar i socknen frälsehemman under Fänneslunda säteri som innehades av släkten von Knorring. Mellan 1726 och 1766 var lagmannen Jöran von Knorring innehavare av Fänneslunda. Denne var rik och hade ett stort antal säterier med underlydande gårdar på olika platser i landet. Han tycks inte ha bott på Fänneslunda mer än tillfälligt och förvaltningen sköttes i stället av hans fogdar.

Kring mitten av 1700-talet beboddes Olofstorp av min förfader Sven Andersson (d 1775, Olofs far) och hans hustru Ebba Nilsson (d 1796). Av en mantalslängd från 1763 framgår att även bonden Isak Nilsson bodde här. Dessutom fanns en soldat, Anders Larsson, som troligen hade ett torp på ägora.

Mantalslängd Fänneslunda 1763

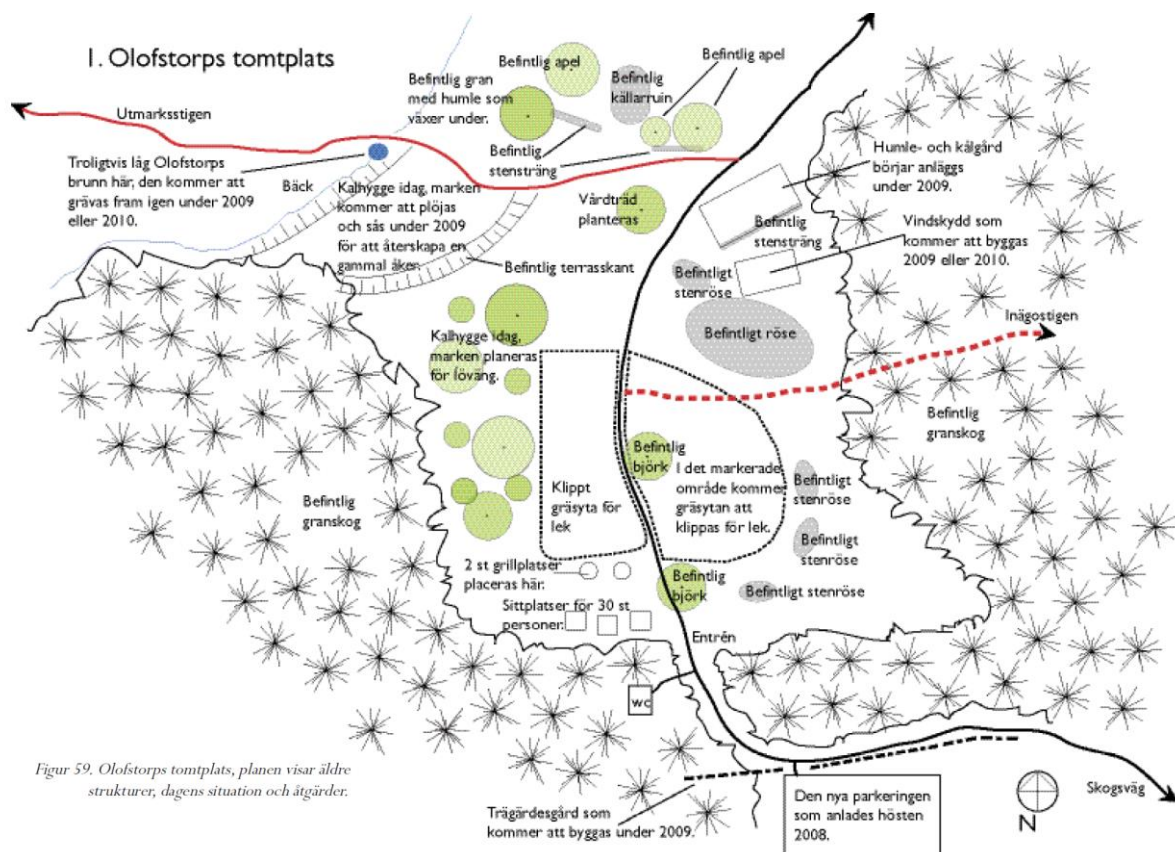
Flera gårdar i Fänneslunda fördes 1779 över till bönderna genom ett förfarande som syftade till att kringgå förbudet för bönder att inneha frälsejord, men också till att ge en adelsman möjlighet att få ett bra pris för sin jord. Genom att adelsmannen försålde jordäganderätten till en bonde, men behöll frälseräntan, omvandlades hemmanet till sk frälsekatte. Dessutom kunde bonden köpa sig fri från frälsekatte genom ett lån till adelsmannen med frälsekatte som pant. Dvs om adelsmannen inte betalade tillbaka lånet slapp bonden frälsekatte. Tanken var naturligtvis att lånet aldrig skulle betalas tillbaka. Om detta och mer kan man läsa i Örjan Hills bok Vi följer solen. Jag tolkar det dock som att Olofstorp aldrig fördes över till bönderna som frälsekatte. Detta pga att det i boken anges att Olofstorp redan 1780 var ett frälsehemman som Tore Sundler köpte av Anders Tengzelius.

Platsen har på senare tid dokumenterats i samband med ett projekt benämnt Olofstorp – ett jordearv. Inom projektet anordnade man vandringsslingor, satte upp informationstavlor mm. Tidigare fanns också en hemsida där det fanns vackra bilder och information om gårdens historia. Arbetet finns dokumenterat i en läsvärd rapport med titeln Skogen berättar – kulturhistoriska spår vid ödegården Olofstorp, som man kan hitta på nätet om man googlar.

Tyvärre verkar inte anläggningarna numera underhållas i någon större utsträckning, men platsen är fortfarande värd ett besök. Nedan en bild som visar gammal åkermark med odlingsrösen samt en skiss över området.

Källa: Ida Sjögren, Skogen berättar – kulturhistoriska spår vid ödegården Olofstorp

Figur 59. Olofstorps tomplats, planen visar äldre strukturer, dagens situation och åtgärder.

Källa: Ida Sjögren, Skogen berättar – kulturhistoriska spår vid ödegården Olofstorp